

Тютюнова (бавовникова) білокрилка завдає чималої шкоди!

До «Переліку регульованих карантинних шкідливих організмів» в Україні належать біля 100 видів комах, з них 3 види білокрилок: шипувата чорна білокрилка, чорна цитрусова білокрилка та тютюнова (бавовникова) білокрилка. Перші два види розповсюджені у тропічних країнах, а третій вид – тютюнова білокрилка розповсюджена на всіх континентах земної кулі, окрім Антарктиди. Вперше її висока шкодочинність проявилась у 1899 році в Греції, на плантації тютюну, в зв'язку з чим вид і отримав назву. Глобальне потепління, розширення міжнародної торгівлі, висока пластичність та багатодність шкідника сприяє його широкому поширенню. Зараз він

зареєстрований у 20 європейських країнах, зокрема в Угорщині, Чехії, Польщі, Німеччині, Італії, Іспанії, Греції та Нідерландах.

Тютюнова білокрилка - це широкий поліфаг, пошкоджує понад 300 видів рослин, як закритого так і відкритого ґрунту (огірки, томати, перець, салат, капуста, горох, тютюн, троянда, гербера, азалія, пеларгонія, глоксія, фуксія).

На листках рослин, заселених тютюновою білокрилкою, утворюються численні хлоритичні крапки, які забруднені їх солодкими виділеннями (медвяною рососою) та сажковими грибами, які добре на них розвиваються. З нижньої сторони листка можна виявити дуже дрібних білуватих щитівок. Якщо рослину струсити, то над нею піднімаються численні білі дрібні комахи, які скоро знову опускаються на рослину. При візуальному огляді бавовниковоу практично неможливо відрізнити від оранжерейної білокрилки (*Trialeurodes vaporariorum*) - звичайного виду, широко розповсюдженого у Європі.

Біологія. Яйця білокрилка відкладає з нижньої поверхні листка. Розширеною основою вони звернуті до поверхні листка, а видовжена вершина яйця стоїть перпендикулярно до його площини. Яйце прикріплене до листка стебельцем, яке занурене у тонку щілину тканини листка, прокладену самкою. Але не у продиhi як властиво більшості алейродид. Щойно відкладені яйця світлі, але згодом темніють і стають коричневими. Відродження починається через 5-9 днів, залежно від температури, вологості та рослини-господаря.

Після відродження з'являється личинка "бродяжка", маленька, овальна, схожа на щитівку. Відійшовши на невеличку відстань від місця народження, "бродяжка" прикріплюється до листка і починає живлення. Протягом усього преімагінального періоду розвитку вона лишається нерухомою. Перші три личинкові стадії продовжуються по 2-4 дні кожна. Четверта стадія називається пупарієм. Розміри пупарію досягають 0,7 мм у довжину, тривалість розвитку становить близько 6 днів. На цій стадії відбувається формування імаго.

Білокрилка відроджується, розриваючи оболонку пупарія і декілька хвилин розправляє крила. Після цього вона починає покривати себе порошкоподібними виділеннями черевних воскових залоз. Через 12 годин після відродження відбувається копуляція. Життєвий цикл самки триває протягом 60 днів. Самці живуть значно менше, від 9 до 17 днів. За життя самка відкладає до 160 яєць. Вона розміщує яйця по дузі, яку описує кінчик її черевця при поступовому повороті тіла навколо голови. Голова залишається нерухомою, оскільки ротовий апарат занурений у тканину листка.

Морфологічні особливості. Яйця грушевидні, близько 0,2 мм в довжину.

Пупарій плоский, у формі неправильного овалу, 0,7 мм в довжину. На гладеньких листках рослини на пупарії спинні щетинки відсутні, але на опушених може бути від двох

до восьми довгих спинних щетинок.

Імаго. Близько 1 мм в довжину. Самці дещо менші за самок. Тіло і обидві пари крил покриті порошкоподібним восковим секретом, білим або ледь жовтуватим. На стадії імаго розрізнити види дуже складно, але у сидячої тютюнової білокрилки крила притиснуті до тіла більш щільно, ніж в оранжерейної білокрилки (*Trialeurodes vaporariorum*). В умовах теплиці легко розрізнити *B. tabaci* та *T. vaporariorum* за оболонкою пустого пупарія. Пупарій тютюнової білокрилки має форму неправильного овалу з пологими краями та короткими тонкими щетинками. Кількість їх може змінюватися. В задній частині пупарія у *B. (abaci* є каудальна борідка і відкритий кінчик язичка майже вдвоє більший в довжину, ніж у ширину. Натомість у *T. vaporariorum* пупарій має форму правильного овалу з прямими краями (видно збоку) та 12 парами великих потужних щетинок. В задній частині гострий кінчик язичка поділений на часточки, і в ширину більший, ніж у довжину.

Способи перенесення і розповсюдження. Імаго, завдяки дуже малим розмірам, здатні переміщуватись з потоками повітря на великі відстані. Але основне поширення білокрилки відбувається личинками на посадковому матеріалі на зрізаних квітах.

Шкідник може бути занесений з посадковим матеріалом або зрізаними квітами рослини-господаря на будь-якій стадії розвитку. У Європі найбільш вірогідним джерелом розповсюдження бавовникової білокрилки є пуансеттія (*Poinsettia*), яку широко використовують у міжнародній торгівлі.

Економічне значення. При живленні личинок та імаго на поверхні листків, з'являються жовтуваті крапки. В залежності від рівня зараження ці крапки можуть зливатися, що приводить до пожовтіння усього листка, окрім ділянок, що безпосередньо прилягають до жилок. Пізніше такі листки опадають. Медвяна роса, яку виділяють личинки, викриває поверхню листків, зменшуючи при цьому інтенсивність фотосинтезу, особливо, якщо на ній розвиваються сажкові гриби. Медвяна роса також забруднює квіти, а при зараженні бавовнику викликає ускладнення при його зборі. При сильному заселенні зменшується висота рослин, кількість пагонів, знижується урожай і його якість.

Бавовникова білокрилка є переносником близько 60 вірусів. Найбільш важливі геміновіруси: геміновірус жовтої мозаїки томатів (*tomato yellow mosaic geminivirus*), вірус курчавості листків бавовнику (*Cotton leaf curl virus*), геміновірус курчавості листків тютюну (*tobacco leaf curl geminivirits*), вірус скручування листків картоплі (*potato leaf roll luteovirus*) та інших.

Для виявлення тютюнової білокрилки в закритому ґрунті фахівцями фітосанітарних інспекцій проводяться планові обстеження теплиць та оранжерей. У разі виявлення, при обстеженнях тютюнової білокрилки - на даних території запроваджується карантинний режим та невідкладно здійснюються заходи щодо локалізації та ліквідації виявлених вогнищ шкідника.

З тютюновою білокрилокою дуже важко боротися. Висока пластичність, багатодільність, інтенсивне розмноження роблять її одним із найнебезпечніших шкідників закритого і відкритого ґрунту. Щоб її позбутися рекомендовано проводити 4-5 кратну обробку. Під час хімічної обробки використовуються пестициди згідно «Переліку пестецидів та агрохімікатів дозволених для використання в Україні». Також в домашніх умовах, при незначних площах зараження, можливе використання рослин, що мають інсектицидний ефект. Це всім нам відомі рослини перець гіркий, сосна, тютюн, томат, картопля (бадилля) та ін.. Настоянками цих рослин можна проводити обприскування ушкоджених білокрилокою рослин.

Але краще не допустити проникнення тютюнової білокрилки на територію України, ніж потім витрачати час та кошти на боротьбу. Посадковий матеріал та зрізані квіти ввозяться в Україну тільки при наявності карантинного дозволу на імпорт, який видає Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України (в м. Київ), та фітосанітарного сертифіката країни експортера, який засвідчує відсутність карантинних організмів у даній продукції. При ввезенні здійснюється огляд рослин з відбором зразків і проведенням лабораторної експертизи для визначення фітосанітарного стану. У разі виявлення рослин, заражених тютюновою білокрилокою, вся продукція підлягає відповідним фітосанітарним заходам, аж до повернення до країни експортера або знищенню у безпечний спосіб. Приватним особам (згідно фітосанітарних правил) заборонено завозити посадковий матеріал в ручній поклажі.

Крім тютюнової білокрилки на зрізаних квітах та посадковому матеріалі можна завезти біля 30 видів інших небезпечних карантинних видів шкідливих організмів. Тютюнова білокрилка дуже схожа на всім відому і дуже поширену у теплицях оранжерейну білокрилку. Підтвердити карантинний вид білокрилки можливо тільки в лабораторних умовах, причому для експертизи треба відібрати листочки з пупаріями (остання личинкова стадія).

Тютюнова білокрилка становить велику загрозу не тільки для тепличних господарств, але і для рослин відкритого ґрунту, так як кліматичні умови нашої області можуть підійти для її існування. Державна фітосанітарна інспекція Херсонської області сподівається на порозуміння з боку населення щодо необхідності дотримуватись фітосанітарних правил для виключення завезення з продукцією карантинних організмів. Тільки спільними зусиллями ми зможемо зберегти красу рідної Херсонщини!

Увага!!! У разі виявлення шкідника просимо звернутися в Державну фітосанітарну інспекцію Херсонської області за адресою м. Херсон, вул. Комсомольська, 34, тел. (0552) 26-36-06.